

Asia: VN/11443/2021

Lausuntopyyntö kolmesta valtioneuvoston asetuksesta, jotka koskevat eräiden tuotteiden ja palvelujen saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimuksia

Lausunnonantajan lausunto

Valtioneuvoston asetus eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista

VR-Yhtymä Oy (VR) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkokentässä mainitussa asiassa ja lausuu siitä seuraavaa:

Yhteenveto

VR on tehnyt pitkäjänteistä ja kattavaa työtä esteettömien matkustuspalveluiden luomiseksi. Motivaationa tähän on ollut halu palvella kaikkia asiakasryhmiä mahdollisimman hyvin. Pitkän aikavälin kehitystyön mahdollistamiseksi esteettömyysdirektiivin siirtymäajat rautatieliikenteen osalta tulee huomioida täysimääräisesti. Tämä koskee erityisesti siirtymäaikoja lippuautomaattien osalta. Esteettömyys on VR:llä huomioitu osana pitkän aikavälin investointeja. Lisäksi rautatieliikennettä säädellään jo nykyisellään muita liikennemuotoja kattavammin.

Esteettömyysdirektiivi on haastava kokonaisuus toimijoille

VR haluaa nostaa esiin, että esteettömyysdirektiivi on kokonaisuutena vaikeasti hahmotettava, jota lisää kansallisen täytäntöönpanon sirpaleisuus sekä liityntäpinnat jo olemassa olevaan kansalliseen ja EU-tason lainsäädäntöön. Tämä tulee edellyttämään viranomaisilta neuvontaa ja informaation jakamista. Koska valtioneuvoston asetuksilla annettavilla tarkemmilla määräyksillä tuotteiden ja palvelujen esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimuksista voi olla huomattavia vaikutuksia liikenteenharjoittajien toimintaan, tulee sidosryhmät osallistaa vahvasti niiden valmisteluun. Lisäksi asetusten täytäntöönpanon yhteydessä tulee huomioida riittävät siirtymäajat.

VR tarjoaa jo tällä hetkellä kattavasti esteettömiä matkustusinformaatio- ja matkustuspalveluita

VR huomioi omassa toiminnassaan esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevat vaatimukset ja haluaa tarjota kattavan asiakaskokemuksen myös erityisryhmille. VR on matkustajaliikenteessä edelläkävijä esteettömien palveluiden luomisessa ja tarjoaa jo tällä hetkellä esteettömiä

matkustusinformaatio- ja matkustuspalveluita osittain laajemmin, kuin mitä sääntely nyky muodossaan edellyttää tai mitä muissa liikennemuodoissa tuotetaan.

Kotimaan kauko- ja lähiliikenteessä on käytössä erityyppistä ja eri ikäistä kalustoa, jossa huomioidaan esteettömyyden toteutuminen kaluston asettamien rajoitusten puitteissa. Kalusto on pääsääntöisesti esteetöntä. Alla olevassa taulukossa on eritelty kalustotyypeittäin esteettömyyteen liittyvät palvelut.

Etelä-Suomen taajamajunaliikenne

Sm2 ja Sm4 -junat, Eil-kalusto

- Sm4 -matalalattiajunat, joihin esteetön pääsy korkeilta laitureilta sekä ramppi laiturin ja lattian välistä rakoa varten (korkeat laiturit)
- Pyörätuolipaikat
- Esteetön wc
- Kuulutukset ja infomonitorit
- Osa lähiliikennereiteistä ajetaan Sm2- tai Eil-kalustolla, jotka eivät ole esteettömiä. Näissä junissa on kuulutukset, mutta ei infomonitoreja.

Kiskobussiliikenne

Dm12 eli kiskobussi

- Junahenkilökunnan käyttämä pyörätuolinostin
- Pyörätuolipaikat
- Esteetön wc
- Kuulutukset, ei infomonitoreja

Yöjunaliikenne

Yöjuna

- Matalalattiajunat, joihin esteetön pääsy korkeilta laitureilta sekä pyörätuoliliuska matalia laitureita varten
- Esteettömät makuuhytit, joissa kutsupainike, tukikahvoja, pyörätuolin kiinnityspiste ja automaattiset ovet, taktiilliset merkinnät ovissa, pistekirjoituksella paikkanumerointi
- Esteetön wc
- Kuulutukset ja infomonitorit
- Ravintolavaunu on esteellinen, mutta ravintolapalvelut ovat saatavilla makuuhyttiin
- Sesonkiaikaan joillain yöjunareiteillä ajetaan yksittäisiä esteellisiä lisävuoroja, mutta tällöin yhteysväliillä kulkee aina myös esteetön junayhteys

Muu kaukoliikenne

InterCity

- Matalalattiajunat, joihin esteetön pääsy korkeilta laitureilta sekä pyörätuoliluiska matalia laitureita varten
- Pyörätuolipaikat, istuinpaikat pistekirjoituksella, induktiosilmukka, infomonitorit matkan aikaisesta kulusta, kuulutukset
- Uusimmassa kalustossa kulkemista helpottavat kahvat penkkien reunoissa, taktiilliset merkinnät ovissa, kutsupainikkeet pyörätuolipaikalla
- Esteetön wc
- Ravintolavaunu on esteellinen pyörätuolin käyttäjälle, mutta ravintolapalvelut ovat saatavilla pyörätuolipaikalle

Pendolino

- Konduktöörin käyttämä pyörätuolinostin
- Pyörätuolipaikat, infomonitorit matkan aikaisesta kulusta ja istuinpaikat pistekirjoituksella, kuulutukset
- Ravintolavaunuun esteetön kulku pyörätuolipaikalta sekä ravintolavaunussa pyörätuolipaikka
- Esteetön wc

Rautatievastuuasetus, (EY) N:o 1371/2007, määrittää sekä rautatieoperaattorin, infrastruktuurin haltijan, että aseman haltijan velvollisuuksia matkustajaliikenteessä. Osana rautatievastuuasetusta on määritetty vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksia. VR noudattaa rautatievastuuasetuksen velvoitteita toiminnassaan.

Digitaalisissa palveluissa saavutettavuuteen kiinnitetään erityishuomiota, ja VR:n uudet digitaaliset kanavat ovat digitaalisista palveluista annetun lain (306/2019) ja saavutettavuusdirektiivin mukaiset. Erilaisten matkaketjujen toteutuksissa VR vastaa oman palvelutuotantonsa esteettömyydestä sekä pyrkii huomioimaan esteettömyysnäkökulmat myös liikennepalvelulaissa (320/2017) tarkoitetuissa yhdistämispalveluissa, joissa VR:n myymä matkaketju sisältää kolmannen osapuolen tarjoamia liikkumispalveluja. Selvyyden vuoksi todetaan, että VR ei vastaa kolmansien osapuolten palveluiden toteuttamisesta esteettömästi.

VR järjestää säännöllisesti yhteistyötapaamisia vammaisjärjestöjen ja muiden sidosryhmien, kuten viranomaisten kanssa. Tapaamisia järjestetään kahdesti vuodessa, ja niissä käydään läpi ajankohtaisia asioita sekä keskustellaan valmisteilla olevista kehitystoimenpiteistä. Yhteistyötapaamisissa on mahdollista järjestää työpajoja, joissa vammaisjärjestön edustajat pääsevät vaikuttamaan kehityskohteena oleviin asioihin. VR tapaa tarvittaessa eri vammaisjärjestöjä myös muina ajankohtina ja keskustelee ajankohtaisista asioista tai tietoon tulleista epäkohdista palvelun laadussa.

Rautatieliikenteen saavutettavuutta ja esteettömyyttä säädellään laajasti

Esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten tulisi kohdentua eri liikennemuotoihin tasavertaisesti. Jo tällä hetkellä rautatievastuuasetuksen nojalla rautatieliikennettä koskevat saavutettavuusvaatimukset ovat muita liikennemuotoja kattavammat, erityisesti palvelujen pysyvää tai väliaikaista lakkauttamista tai ennen matkaa ja matkan aikana annettavia matkatietoja koskien.

Rautatievastuuasetuksessa säädetään esteettömyydestä matkustajien oikeuksien tiedottamisen ja valmiussuunnitelmien laadinnan yhteydessä. PRM-YTE:ssä (komission asetus vammaisten ja liikkumisesteisten henkilöiden pääsystä Euroopan unionin rautatiejärjestelmään) säädellään esteettömyydestä kalustossa ja infrastruktuurissa. Henkilöliikenteen telemaattisia järjestelmiä koskevassa yhteentoimivuuden teknisessä eritelmässä (TAP TSI) säädetään puolestaan pääsystä matkustajainformaatioon. Henkilöliikennettä koskee myös saavutettavuusdirektiivi.

Lisääntyvää tai päällekkäistä sääntelyä tulee välttää. Sääntelyn tulee myös olla teknologianeutraalia ja asiakaslähtöistä. Kasvava sääntely voi johtaa ristiriitaisuuksiin tai tulkinnallisiin vaikeuksiin. Tämän vuoksi VR pitää tarkoituksenmukaisena hallituksen esityksen linjausta siitä, että esteettömyysdirektiivin mukaiset esteettömyysvaatimukset koskevat vain valikoituja tuotteita tai palveluita.

Direktiivin liikkumavara huomioitava täysimääräisesti

Asetusluonnoksissa on tuotteiden ja digitaalisten palveluiden osalta esitetty voimaantulon alkavan 28.6.2025 alkaen. VR pitää siirtymäaikojen käyttöönottoa erittäin tarpeellisena. Erityisesti tämä koskee itsepalvelupäätteitä, eli käytännössä rautatieliikenteessä lippuautomaatteja. Lippuautomaatit on uusittu hiljattain, 2019 ja niiden elinkaari on minimissään 10 vuotta, minkä vuoksi olisi kohtuutonta edellyttää lippuautomaattien uusimista tai uusia investointeja näin lyhyellä aikavälillä.

Siirtymäajat ovat erittäin tarpeelliset myös tuotteiden ja palvelujen osalta. Sekä tuotteiden (esimerkiksi lippuautomaatit) että myös palvelujen (vr.fi-verkkokauppa, VR matkalla-mobiilisovellus) osalta uusien vaatimusten tuomat kustannusvaikutukset voivat olla huomattavia. Toimijoiden kannalta on erittäin tärkeää, että sääntelyä ei sovelleta taannehtivasti ennen vuotta 2025 tuotettuun palveluun. Siirtymäaika antaa toimijoille mahdollisuuden valmistautua ja ottaa ennakoivasti huomioon uuden sääntelyn vaikutukset.

Yksityiskohtaiset kommentit säädöksistä:

1. Valtioneuvoston asetus esteettömyydestä eräille tuotteille

Henkilöliikenteen osalta uusi laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksista koskisi käytännössä lippuautomaatteja. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säädöksiä liitteen I jakson I ja II esteettömyysvaatimuksista tuotteille.

Lippuautomaattien osalta VR pitää ehdottoman tarpeellisena lakiin sisällytettyjä siirtymäaikoja, kuten edellä on todettu. VR toteaa myös, että tuotteen perusteellista muutosta ja kohtuutonta rasiitetta koskevat määräykset voivat osoittautua käytännön toiminnan kannalta tärkeiksi ja pitää tärkeänä, että kyseistä kirjausta kohtuuttomasta rasiitteesta sovelletaan kansallisella tasolla.

Esteettömyysveloitteet koskevat ainoastaan uusia tuotteita, jotka saatetaan markkinoille direktiivin täytäntöönpanon jälkeen ja palveluita, joita tarjotaan kyseisestä päivästä alkaen. Tämän tarpeellisen määritelmän tulee olla selkeä ja helposti tulkittavissa etenkin palvelujen tarjoajille.

Valtioneuvoston asetus saavutettavuusvaatimuksista eräille digitaalisille palveluille

2. Valtioneuvoston asetus saavutettavuusvaatimuksista eräille digitaalisille palveluille

Henkilöliikenteen osalta muutettu laki sisältää verkkosivustoja ja mobiilipalveluita sekä e-lippuja koskevia määräyksiä. Edellä mainittujen toimintojen osalta on noudatettava sekä saavutettavuus- että esteettömyysdirektiivistä tulevia vaatimuksia.

Lakiin on sisällytetty määräyksiä kohtuutonta rasietta ja digitaalisen palvelun muutosta koskien, joita VR pitää tarpeellisina. VR pitää välttämättöminä laissa olevia siirtymäaikoja verkkosivustojen ja mobiilipalvelujen osalta. Verkkosivustojen ja mobiilipalvelujen kehittäminen on aikaavievää ja kustannuksiltaan korkeaa. Mahdollisten muutosten läpivientiin tulee varata riittävästi aikaa ja resursseja.

VR toteaa lopuksi, että rautatieliikenteestä liikennemuotona tietoa liikkumispalveluiden esteettömyydestä on varsin hyvin saatavissa. vr.fi-sivustolta löytyy kattavasti tietoa junavuorojen esteettömyydestä. Kaukoliikenteen reitit ja junavuorot ovat 100 % esteettömiä 5.1.2022 alkaen. VR lähiliikenteessä 65% junavuoroista on esteettömiä.

VR-Yhtymä Oyj

Valtioneuvoston asetus esteettömyysvaatimuksista sähköisen viestinnän palveluille ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaville palveluille

-

Lähdetuoma Tanja
VR Group